

Szeloch, Henryk

Program wychowawczy "Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich" jako próba odpowiedzi na nauczanie Magisterium Kościoła dotyczące wychowania chrześcijańskiego w szkole katolickiej

---

Warszawskie Studia Pastoralne 15, 207-223

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

KS. DR HENRYK SZELOCH*

**PROGRAM WYCHOWAWCZY
„STOWARZYSZENIA PRZYJACIÓŁ SZKÓŁ
KATOLICKICH” JAKO PRÓBA ODPOWIEDZI
NA NAUCZANIE MAGISTERIUM KOŚCIOŁA
DOTYCZĄCE WYCHOWANIA
CHRZEŚCIJAŃSKIEGO W SZKOLE
KATOLICKIEJ**

Educative curriculum of the Association of Catholic Schools Friends (spsk) as an answer attempt to church magistry education concerning christian upbringing in a catholic school

1. Krótko o SPSK

Stowarzyszenie Przyjaciół Szkół Katolickich powstało 11 listopada 1990 roku. Głównym jego celem jest prowadzenie szkół. Aktualnie Stowarzyszenie prowadzi ponad 100 szkół

---

* Urodzony 18 stycznia 1962 r. we Wrocławiu. Kapłan Archidiecezji Wrocławskiej (święcenia kapłańskie – 21.05.1988 r.). Doktor nauk teologicznych (teologia pastoralna).

Pełnomocnik Rektora Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu ds. UTW i dyrektor tych studiów przy Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu.

Proboszcz Parafii p.w. NMP Królowej Polski w Jelczu – Laskowicach.

i przedszkoli na różnych poziomach kształcenia w całej Polsce, w 15 diecezjach – 9 województwach¹ Stowarzyszenie współpracuje ze szkołami z zagranicy, m.in. z Anglii, Niemiec, Francji, Szwecji, Szkocji, USA, Irlandii, łącznie w 24 krajach w ramach programów: Comenius-Socrates, Project Studies, Virgil Projects. W 2000 roku otrzymało za swoją dotychczasową działalność prestiżową nagrodę Pro Publico Bono przyznawaną jedynie największym organizacjom w Polsce w konkursie na Najlepszą Inicjatywę Obywatelską. Stowarzyszenie Przyjaciół Szkół Katolickich, powstało jako odpowiedź na wezwanie Ojca św. Jana Pawła II „ku nowej Ewangelizacji”. Placówki oświatowe Stowarzyszenia postawiły sobie za główny cel, zgodnie z nauczaniem Jana Pawła II, troskę o integralny rozwój człowieka: nauczyciela i ucznia. Charyzmat Stowarzyszenia można zawrzeć w słowach „kształcimy, aby wychowywać”.

„W dwudziestoletniej historii Stowarzyszenia w zakładaniu i prowadzeniu szkół, nieustannie doświadczaliśmy opieki naszego patrona Jana Pawła II. Również szkoły SPSK, jako wspólnoty doświadczają w swojej historii działania i wstawiennictwa Jana Pawła II, który wyprasza błogosławieństwo Boże w zaistniałych trudnościach, zamiarach, podejmowanych działaniach i codziennej pracy. Szczególnego wstawiennictwa wspólnoty doświadczyły w roku 2006 i 2007 w obliczu trudności, które stanęły przed Stowarzyszeniem i prowadzonymi szkołami. Wówczas rozpoczęły się dziękczynne pielgrzymowania do Rzymu, do grobu Papieża, w czasie których zanoszono prośby o beatyfikację Jana Pawła II oraz zawierzano Panu Bogu Stowarzyszenie i prowadzone szkoły przez jego wstawiennictwo. W roku jubileuszowym 20-lecia Stowarzyszenia,

---

¹ <http://www.spsk.iap.pl/>

roku pielgrzymki SPSK do Ziemi Świętej, ogłoszono beatyfikację Jana Pawła II. Radość i dziękczynienie Panu Bogu za dar Jana Pawła II Stowarzyszenie wyraziło w modlitwie, pielgrzymując na beatyfikację. 2 maja 2011 r. Stowarzyszenie wzięło udział w dziękczynnej Eucharystii za dar beatyfikacji Jana Pawła II oraz dar istnienia Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich i prowadzone przez Stowarzyszenie szkoły”².

Stowarzyszenie Przyjaciół Szkół Katolickich w miarę czasu rozwija się i wciąż dojrzewa w swojej wielkiej trosce o młodego człowieka. Wyrazem tego jest wypracowanie Programu wychowawczego Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich.

W programie tym osiowe miejsce zajmuje Ewangelia i oparta na niej katolicka pedagogika, czerpiąca swą inspirację we wskazaniach Soboru Watykańskiego II. Program wychowawczy Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich bierze słusznie pod uwagę wiele podmiotów wychowawczych, nie tylko bezpośrednio zaangażowanych wychowawców, ale też rodziców i przede wszystkim samych uczniów³. Formę naboru nowych uczniów do szkół Stowarzyszenia określa statut szkoły. Przeprowadza go dyrektor szkoły, informując uczniów i rodziców o charakterze szkoły, jej statucie, Programie wychowawczym, regulaminie uczniowskim, i innych ważnych dokumentach. Idea Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich zakłada, iż praca wychowawcza powinna mieć przede wszystkim na uwadze pomoc w odkrywaniu pełnej miłości obecności Boga oraz pomoc w otwieraniu serca na tę Obecność⁴.

---

² Tamże.

³ S. Nowak, abp, Przedmowa do Programu wychowawczego SPSK, w: Program wychowawczy SPSK, Częstochowa 2003, s. 7.

⁴ Program wychowawczy SPSK, dz. cyt., s. 9.

2. Rola środowiska szkolnego

W założeniu Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich szkoła powinna być wspólnotą. Wspólnotowego wymiaru szkoły domaga się natura człowieka, natura wychowania, a także natura wiary. Wiara człowieka rodzi się i wzrasta w spotkaniu z osobami i wspólnotami żyjącymi wiarą⁵. O chrześcijańskim charakterze środowiska szkolnego nie tyle decydują założenia, programy i ich treści, co poszczególni członkowie społeczności szkolnej – uczniowie, rodzice, nauczyciele, dyrektorzy. Na ile ich sposób myślenia, chęci i działania odwołują się do zasad i wartości Ewangelii, na tyle może zaistnieć ewangeliczne środowisko wychowawcze w szkole, w którym uczeń czuje się zaproszonym do wiary. Członkowie Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich są przekonani, iż od pierwszego dnia pobytu w szkole katolickiej uczeń powinien mieć wrażenie, że znajduje się w nowym środowisku, przepojonym światłem wiary. Wszyscy powinni w szkole katolickiej odczuć żywą obecność Jezusa Mistrza, który tak dzisiaj, jak i zawsze kroczy po drogach historii, który jest jedynym Nauczycielem i doskonałym Człowiekiem⁶. W założeniu Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich główna odpowiedzialność za tworzenie autentycznie chrześcijańskiego środowiska wychowawczego w szkole spoczywa na wychowawcach – tak na konkretnych osobach, jak i na całej wspólnotcie. To oni tak naprawdę stanowią program wychowawczy szkoły, a ich świadectwo jest konkretnym przykładem dla większości uczniów odnośnie realizacji powo-

---

⁵ Sobór Watykański II, Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim, Szczecin–Warszawa 2002, 8

⁶ Kongregacja do spraw Wychowania Katolickiego, *Religijny wymiar wychowania w szkole katolickiej*, Szczecin–Warszawa 2002.

łania. Nauczyciele, a nade wszystko wychowawcy klas, powinni być przedmiotem szczególnej duszpasterskiej troski prefekta szkoły i samej szkoły.

Szkoła powinna troszczyć się o rozwój intelektualny i duchowy swoich nauczycieli. Niezastąpiona rola w tworzeniu ewangelicznego środowiska wychowawczego w szkole przypada rodzicom. Wybrawszy szkołę katolicką dla swoich dzieci, nie są oni zwolnieni z obowiązku wychowania ich po chrześcijańsku. Zobowiązani są oni współpracować czynnie z tym wychowywaniem i ta współpraca wymaga z jednej strony podtrzymywania i popierania wysiłku wychowawczego podejmowanego przez szkołę katolicką, a z drugiej – czuwania nad tym, by ta szkoła była wierna zasadom wychowania chrześcijańskiego⁷. Z założenia Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich dom, rodzina to środowiska, w których człowiek znajduje optymalne warunki dla swojego rozwoju. Potrzeba, aby szkoła – zwłaszcza podstawowa – posiadała cechy szczęśliwego domu. Będzie temu sprzyjać spontaniczność kontaktów, wzajemne zaufanie, bliski i ciepły klimat środowiska rodzinnego, przyjazna uczniowi atmosfera miłości i wolności, włączenie we wspólnotę Kościoła, otwarcie na społeczeństwo i jego potrzeby. Odkrywając autentyczność środowiska szkolnego, uczniowie uczynią go swoim drugim domem. Jest to szczególnie ważne dla wychowanków nie posiadających szczęśliwych środowisk rodzinnych⁸. Szkoły katolickie powinny tworzyć warunki i czas na przeżywanie wewnętrznego życia wspólnoty szkolnej, powinny być warunki i czas na spotkania z innymi ludźmi, nie zawsze zainteresowanymi życiem szkoły. Jest w szkole czas pracy, powinien być czas odpoczynku, przyjacielskich spotkań

⁷ Program wychowawczy SPSK, dz. cyt., s. 14.

⁸ Tamże, s. 15-16.

ze sobą po lekcjach. Dobre środowisko sprzyja spotkaniom. Warto się zatroszczyć, aby w obiektach szkolnych znalazły się miejsca służące takim spotkaniom. Budowaniu właściwego klimatu środowiska szkolnego służy odpowiednie rozplanowanie obiektów szkolnych. Powinno być w nich miejsce na działalność dydaktyczną, rekreacyjną, sportową i modlitwę. Jeżeli budynki szkolne są ciasne i niewygodne, niech to nie będzie powodem do narzekań i pretensji, ale tym większą zachętą dla wychowawców i rodziców do stworzenia środowiska szkolnego bogatego w wartości duchowe i społeczne.

W idei Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich wspólnota szkolna – jeśli chce być wiarygodna – musi być otwarta na normalne życie. Musi być w niej miejsce na ideały, cnoty i pozytywne wzorce, które uskrzydłają młodych, rodzą w nich entuzjazm, warunkują prawidłowe wzrastanie, pozwalają na odkrycie własnej wewnętrznej siły i otrzymanych od Boga zdolności, umożliwiają właściwą orientację w życiu⁹. W organizacji i rozwoju szkoły katolickiej jako „domu” niezwykłą pomocą jest świadomość obecności w niej Najświętszej Maryi, Matki i Nauczycielki Kościoła, która obserwowała wzrost w mądrości i w łasce Swego Syna i od początku towarzyszyła Kościołowi w jego zbawczej misji¹⁰. Wspólnota szkolna ma z całą usilnością dążyć do przekazywania wartości życiowych i jasnej – opartej na Ewangelii – koncepcji życia oraz wdrażać swoich członków do podejmowania proponowanego stylu życia. Będzie to robić skutecznie na tyle, na ile otoczy troską więź z Chrystusem, który jest jej fundamentem. Urzeczywistni się to wówczas, kiedy poszczególni członkowie

---

⁹ Tamże, s. 17.

¹⁰ Kongregacja do spraw Wychowania Katolickiego, *Religijny wymiar wychowania w szkole katolickiej*, dz. cyt., s. 29.

wspólnoty szkolnej będą odnawiać i pogłębiać osobistą łączność z Chrystusem poprzez dokonywanie stałej konfrontacji swoich działań ze zbawczym Słowem Boga obecnym w Piśmie Świętym, Tradycji, liturgii, sakramentach, a także dokonujących się wydarzeniach¹¹.

3. Uszanować prymat osoby przed działaniem

Celem Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich, a więc i samych nauczycieli szkół katolickich jest uszanować prymat osoby nad działaniem. Jeżeli w kontakcie z uczniem nauczyciel interesuje się bardziej jego działaniem i osiągnięciami, niż jego osobą, to źle. Wychowawcy powinno przede wszystkim zależeć na uczniu, na jego autentycznym dobru, na jego zbawieniu. Prymat osoby nad działaniem jest fundamentem pracy wychowawczej, a troska o świętość wychowanka – najważniejszym zadaniem wychowawcy¹². Nauczyciele szkół katolickich powinni uszanować niepowtarzalność i oryginalność wychowanków. Nie powinni oni ingerować w życie wychowanków w sposób powierzchowny, nie przyjmować postawy przełożonych, którzy wszystko wiedzą najlepiej, nie wydawać rozkazów, nie posiadać gotowych rozwiązań, nie projektować na nich własnych doświadczeń, nie krępować, nie wykorzystywać, nie ignorować. Powinni oni preferować ich wolność, mieć wzgląd na osobistą drogę każdego z nich, szanować ich niepowtarzalność i absolutną oryginalność. Powołaniem wychowawcy jest wsłuchiwanie się w tajemnicę, którą nosi w sobie każdy wychowanek. Słuchanie to coś o wiele więcej niż technika. To

---

¹¹ Program wychowawczy SPSK, dz. cyt., s. 21.

¹² Tamże, s. 42.

wcielenie miłosiernej miłości Boga, która nie sądzi, lecz kocha człowieka takim, jakim jest¹³. Szkoły katolickie w szczególności powinny zabiegać o indywidualny kontakt z wychowankami. Wychowanie w swej istocie zmierza do ukształtowania w człowieku dojrzałego sumienia, które pozwoli mu żyć w prawdzie z sobą samym, Bogiem i innymi ludźmi. Dlatego ważną rzeczą jest troska o obecność w życiu wychowanków czynników kształtujących sumienie, takich jak: rekolekcje, nauczanie religii, lekcje wychowawcze, spotkania formacyjne, poznawanie bohaterów narodowych i pozytywnych bohaterów literackich, spotkania z ludźmi sumienia. W formacji sumienia najczęściej dokonuje się jednak poprzez kontakt indywidualny. Dla wychowawców świeckich przybiera on formę rozmowy, a dla kapłanów może on mieć jeszcze formę spowiedzi lub kierownictwa. Zadaniem szkół katolickich jest indywidualizować i personifikować wychowanie oraz stawiać wymagania przystające do konkretnej sytuacji wychowanka. Podmiotem wychowania nie jest klasa, lecz uczeń, nie zbiorowość, lecz osoba. Dlatego praca z klasą, choćby najlepsza, nigdy nie zastąpi indywidualnej pracy z uczniem. Indywidualny kontakt z wychowankiem jest najwłaściwszym i najskuteczniejszym środkiem wychowawczym¹⁴. Jeżeli kontakt z wychowawcą nie będzie stresujący, nie będzie rodził lęku, lecz dawał poczucie bezpieczeństwa, to wyzwoli on wcześniej czy później atmosferę szczerości, zaufania i narastającego otwarcia. Nieufność wychowanka wobec wychowawcy jest dużym złem. Nieufność powoduje głęboki oddźwięk psychologiczny. Człowiek, który nie ufa, wchodzi w stan zagrożenia. Osobę, której nie ufa, traktuje jako wroga, źródło potencjalnego zagrożenia. Odczuwa

---

¹³ Tamże, s. 44.

¹⁴ Tamże, s. 59.

wobec niej lęk. W takiej sytuacji każde działanie wychowawcy odczytywane będzie przez wychowanka jako przejaw agresji, a to przekreśla możliwość wychowywania. Zaufanie ucznia do nauczyciela nie rodzi się w jednym momencie. Jest to zawsze proces, droga, na której uczeń wielokrotnie wystawi nauczyciela na próbę, czasami bolesną, by w końcu przekonać samego siebie: on naprawdę jest po mojej stronie, jemu na mnie zależy, jemu chodzi o mnie. Przyjęcie ucznia takim, jakim jest, i jego całkowita i ciągle ponawiana akceptacja powinna być odpowiedzią nauczyciela na jego wątpliwości¹⁵.

W opinii Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich nadmierna uległość żądaniom wychowanków wcale im nie służy, podobnie jak nie służy im zbytnia surowość wychowawcy. W pracy wychowawczej potrzebna jest synteza łagodności i stanowczości. Najgłębszą i najkrótszą drogą do zbudowania zaufania i dotarcia do wychowanka jest dotarcie do obecnego w nim Jezusa i zjednoczenie się z Nim. Proces jednoczenia się wychowawcy z Jezusem obecnym w wychowankach objawia najgłębszą tajemnicę wychowania. W rozmowie z uczniem nauczyciele katolicycy powinni starć się omawiany problem przedstawić w świetle wiary, czyli poszukać jego głębszego, nadprzyrodzonego sensu. Odkrywać przed uczniem obecnego w tym wydarzeniu Boga i wynikające z tej obecności wezwania¹⁶. W zamyśle Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich rolę wychowawcy można porównać do roli położnej przy porodzie. To nie położna daje życie. Ona usiłuje ułatwić poród. Jest do pomocy rodzącej kobiecie. Podobnie czyni wychowawca. Choć sam życia przekazać nie może, może stworzyć klimat, atmosferę, warunki, środowisko, które pomoże narodzić się nowemu życiu. Przy-

¹⁵ Tamże, s. 61.

¹⁶ W. Stinissen, *Terapia duchowa*, Poznań 1998, s. 20.

spieszenie narodzin nowego człowieka jest zawsze błędem. Wychowawca, pragnący przedwcześnie wydobyć prawdziwe życie albo stawiający wychowankowi wymagania, które go przerastają, zawsze hamuje jego rozwój. Długomyślność wychowawcy pozwala mu spokojnie patrzeć na wydarzenia i oczekiwać dobra w dalekiej perspektywie, myśleć w sposób pozytywny o tym, co będzie kiedyś, nie tracić nadziei w sytuacji porażki. Bez umiejętności długiego wyczekiwania na skutki podejmowanych starań, wychowawca, widząc, że jego praca nie przynosi pożądanых rezultatów, może ulec pokusie zwątpienia i rezygnacji¹⁷.

W opinii Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich z pracą chrześcijańskiego wychowawcy zawsze związane jest apostołstwo. „Apostołować” oznacza „zanosić Boga, dawać Boga innym”. Mądry wychowawca wie, że nie może przychodzić do ucznia sam. Chce przynosić mu Boga. Rezygnuje zatem z własnej aktywności, a poddaje się bezpośredniemu działaniu Boga. Pozwala na wejście Boga we własne działanie w takim stopniu, że staje się ono działaniem samego Boga. „Osoby odpowiedzialne za życie wiarą innych powinny dążyć do tego, by to ostatecznie Jezus przez nich wychowywał, bo tylko On potrafi z doskonałą -Boską cierpliwością prowadzić ludzi drogami uświęcenia, mimo ich ciągłych upadków i niewierności”¹⁸. W wychowaniu nigdy nie chodzi o cześć dla wychowawcy. Chodzi wyłącznie o wzrastanie w dobru wychowanków. Dlatego wychowawca świadom subtelnych dróg, jakich może poszukać jego własny egoizm, powinien nieustannie w postawie skruszonego celnika powierzać miłosierdziu Bożemu siebie i swoich wychowanków¹⁹.

---

¹⁷ Program wychowawczy SPSK, dz. cyt., s. 78.

¹⁸ A. Pronzato, *Rozważania na piasku*, Poznań 1989, s. 69.

¹⁹ Program wychowawczy SPSK, dz. cyt., s. 86.

4. Wspólne spotkania i zajęcia pozalekcyjne

Dzieło Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich obejmuje wiele szkół różnego typu i stopnia. Troska o dobro wspólne domaga się wzajemnego poznania i życzliwej współpracy w każdej dziedzinie. Celowi temu służą wspólne spotkania i imprezy organizowane przez Stowarzyszenie lub z inicjatywy samych szkół. Wśród nich na szczególną uwagę zasługują:

- * dzień jedności szkół Stowarzyszenia,
- * dzień sportu szkół Stowarzyszenia,
- * uroczystość wręczenia Złotych Tarcz,
- * rekolekcje wakacyjne pracowników szkoły, rodziców i uczniów,
- * spotkania dyrektorów,
- * warsztaty dla nauczycieli,
- * pielgrzymka absolwentów szkół licealnych,
- * pielgrzymka na Jasną Górę w ramach Ogólnopolskiego Forum Szkół Katolickich.

Zajęcia lekcyjne, choć stanowią podstawową formę pracy z uczniem, nie wyczerpują możliwości oddziaływać wychowawczych szkoły.

Ważnym elementem w pracy wychowawczej szkoły jest stworzenie uczniom przestrzeni dla ich inicjatywy w organizowaniu życia pozalekcyjnego w szkole. Pozwala to uczniom, w środowisku szkolnym, rozwijać własne pasje i zainteresowania, odnajdywać osobiste formy ekspresji i poszukiwać własną tożsamość, spędzać czas wolny, zawiązywać znajomości i przyjaźnie, uczyć się odpowiedzialności i zaangażowania na rzecz dobra wspólnego. Pozalekcyjne życie szkolne służy życiowej edukacji uczniów. Obcowanie z kulturą ukazuje uczniom jej etyczny wymiar. Odkrycie etycznego wymiaru kultury przez człowieka prowadzi do ożywienia jego życia duchowego i po-

maga mu w osiągnięciu wolności moralnej, która może zrodzić się tylko w miarę orientowania się ku wartościom absolutnym²⁰.

Szczególną formą obcowania z kulturą i sztuką jest jej tworzenie lub współuczestnictwo w jej tworzeniu. W szkole powinna więc rozkwitać działalność zespołów chórowych, muzycznych, redakcyjnych, aktorskich, kół plastycznych i innych. Obcowanie z naturą, jej harmonią i pięknem, służy odpoczynkowi człowieka i odkrywaniu obecności Stwórcy. Wyrazem troski o tę sprawę niech będzie działalność szkolnego koła turystycznego, organizowanie wycieczek szkolnych i klasowych, obozów wakacyjnych itp.

Higienie pracy i działaniom prozdrowotnym szkoły sprzyjają zajęcia sportowe, które mogą spełniać także rolę wychowawczą. To w czasie rozgrywek sportowych można wpajać uczniom, że wygrywać należy, szanując pokonanych, że można przegrać z godnością i nie załamywać się, że należy samemu przyznać się do faulu, że nie wolno łamać reguł gry, że na boisku obowiązuje kultura słowa i miłość bliźniego, także przeciwnika²¹. Wychowawcy katolicycy powinni zadbać o urozmaicenie zajęć sportowych w szkole, a także o przygotowanie i udział uczniów w różnego rodzaju zawodach sportowych oraz o organizację takich zawodów pomiędzy szkołami Stowarzyszenia i w samej szkole.

Ciekawą formą rozbudzania i podtrzymywania pasji poznawczej uczniów szkół Stowarzyszenia są – prowadzone przez specjalistów – warsztaty. Warsztaty są to wybrane przez uczniów w każdym semestrze zajęcia pozalekcyjne o charakterze stu-

---

²⁰ Tamże, s. 92-93.

²¹ Program wychowawczy Archidiecezjalnego Męskiego Liceum Ogólnokształcącego im. Ks. R. Archutowskiego w Warszawie, Poznań 1999, s. 74.

dyjnym i praktycznym. Ich tematyka i dobór powinny zależeć od zainteresowań i poszukiwań uczniów oraz od potrzeb społecznych danej społeczności lokalnej. Prowadzenie warsztatów pozwoli szkole poszerzyć ofertę edukacyjno-wychowawczą i być tym samym atrakcyjniejszą dla uczniów. Z kolei młodzieży umożliwi kontakt ze specjalistami z różnych dziedzin, poznanie ich warsztatu pracy, skonkretyzowanie własnych zainteresowań, rozpoznanie różnorodnych potrzeb społecznych i poszukiwanie konkretnej pomocy dla potrzebujących, np. we współpracy z parafią, Caritas, Akcją Katolicką, władzami gminy lub powiatu.

Uczniom angażującym się poza szkołą w harcerstwo, klub wspinaczkowy, kształcenie muzyczne, parafialne grupy formacyjne, szkoła zalicza to zaangażowanie jako warsztat. Szkoła jest bowiem zainteresowana, aby jej uczniowie rozwijali się i nabywali nowe umiejętności również poza jej murami²².

5. Potrzeba pracy nad sobą i troski o dobro wspólne

Urzeczywistnianie dobra wspólnego wymaga od członków społeczności szkolnej wciąż ponawianego nawracania się. Zdarza się bowiem, że codzienne życie szkolne obfituje w wydarzenia, które uchybiają dobru wspólnemu: zaniebywanie obowiązków szkolnych i podjętych zadań, niewłaściwe zachowanie w klasie podczas lekcji, na korytarzu w czasie przerwy, lekceważący stosunek do personelu szkoły, drwiny z mniej zdolnych uczniów, wzajemne obmowy, pomówienia, kłamstwa, ściąganie, które w szkołach SPSK traktowane jest

---

²² Program wychowawczy SPSK, dz. cyt., s. 96.

jako kradzież stopnia i oszustwo wobec nauczyciela i kolegów, różne wykręty mające na celu uchylanie się od przestrzegania obowiązującego prawa rodzą potrzebę ciągłej pracy ucznia nad sobą i wychowawcy nad uczniem²³.

Prowadząc warsztaty społeczne, szkoły katolickie powinny pokazać uczniom potrzeby ludzi cierpiących, samotnych, opuszczonych, chorych, niepełnosprawnych, bezdomnych, ubogich, aby wyzwolić w nich szlachetne pragnienie zaradzenia tym potrzebom poprzez niesienie konkretnej pomocy potrzebującym. Zachętą do takiego rodzaju zaangażowania jest posiadanie przez każdego ucznia karty aktywności społecznej. Prowadzenie karty pozwala samemu uczniowi – jak również wychowawcy - ocenić zaangażowanie na rzecz klasy, szkoły i osób potrzebujących. Stan karty aktywności społecznej, według której uczeń ma obowiązek poświęcić 1 godzinę w tygodniu na rzecz bliźnich, ma bezpośredni wpływ na ocenę z zachowania²⁴.

Program wychowawczy, we wszystkich szkołach Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich, jest podstawą do powstania w każdym roku planu wychowawczego szkoły, dostosowanego do aktualnych potrzeb członków społeczności szkolnej, który ma być uznany przez wszystkich za wspólne i ważne zadanie. Z końcem każdego roku szkolnego wychowawcy, uczniowie i rodzice oceniają, na ile jego założenia były przestrzegane, przeprowadzają krytyczną analizę przyczyn ewentualnych niedomagań i rozważają zastosowanie środków zaradczych. Uczestniczenie w powstaniu i realizacji planu wychowawczego szkoły jest tworzeniem dobra wspólnego oraz uwrażliwia na troskę o dobro wspólne w życiu społecznym.

---

²³ Tamże, s. 99.

²⁴ Tamże, s. 101.

6. Kształtowanie postaw patriotycznych

Ważną kwestią w kształceniu w szkołach należących do Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich jest wychowanie patriotyczne. W rozwoju osobowym człowiek korzysta z dziedzictwa materialnego i duchowego społeczeństwa, w którym żyje. Ma obowiązek z wdzięcznością to dziedzictwo szanować i pomnażać. Szacunek i wnoszenie osobistego wkładu w pomnażanie dziedzictwa narodowego jest wyrazem miłości do ojczyzny i służby dla niej. Miłość do ojczyzny znajduje swój szczególny wyraz w płaceniu podatków, korzystaniu z prawa wyborczego i obrony kraju²⁵. Problemy te powinny być szeroko omówione z młodzieżą na godzinach wychowawczych, lekcjach historii, WOS-u, języka polskiego i innych. Szczególną okazją do ich popularyzowania są spotkania w szkole z senatorami i posłami oraz z działaczami samorządowymi.

Patriotyzm – w czasach pozbawionych wszelkich ideałów – staje się cenną wartością, ponieważ uczy życia dla ideałów, a tym samym kształtuje w człowieku umiłowanie wartości. Pomaga też człowiekowi młodemu przekroczyć siebie, krąg swoich spraw, własnych interesów czy korzyści, i zwrócić się ku dobru wspólnemu, jakim jest ojczyzna. Dojrzała i prawdziwa miłość do ojczyzny nie zamyka, a otwiera człowieka na wszystko, co dobre i piękne w kulturach innych narodów. Miłość do ojczyzny winna być ukazywana w taki sposób, aby dla wychowanka stała się drogą do umiłowania całej ludzkości, tzn. każdego człowieka i Boga, Ojca wszystkich ludzi. Wielka rodzina ludzka, chociaż podzielona z powodów historycznych i politycznych, ma przecież jednego Ojca w niebie i jedną ojczyznę w wieczności. Kształtowanie właściwych po-

²⁵ KKK 2239–2240.

staw obywatelskich dokonuje się nade wszystko poprzez pielęgnowanie tradycji narodowych. Służą temu święta i ważne rocznice państwowe. Szkoły Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich dokładają starań, aby w życiu szkoły były to wydarzenia ważne i uroczyście obchodzone²⁶. W życiu szkół Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich obecne są i żywe problemy społeczeństwa międzynarodowego, takie jak pokój, wolność, sprawiedliwość, braterskie wspomaganie ubogich, współpraca między narodami oraz apele uznanych organizacji międzynarodowych.

Szkoły katolickie SPSK mają do wypełnienia także własne zadania duszpasterskie. Szanując autonomię i kompetencje poszczególnych nauk, prowadzą swoich uczniów ku syntezie wiary i kultury oraz wiary i życia. Realizacja tego celu zależy nie tyle od doboru przedmiotów czy treści programowych, ile od pracujących w szkole nauczycieli, którzy na wzór Chrystusa, jedyne Nauczyciela, są wezwani do przekazywania prawdy nie tylko słowami, ale czynem i całą swoją postawą. W osobie wychowawcy powinna odzwierciedlać się synteza kultury, wiary i życia. Dopiero wówczas nauczanie stanie się prawdziwą szkołą wiary, a duch Ewangelii przeniknie całą szkolną działalność.

SUMMARY

The Association of Catholic Schools Friends (SPSK) was established as the answer on the call of Father St. John Paul II „towards the New Evangelization”. Education posts of the Association stated themselves the aim consistent with the

---

²⁶ Program wychowawczy SPSK, dz. cyt., s. 106.

teaching of John Paul II, which is the care of the integral development of human: a teacher and a student. The Charism of the Association can be contained in the words „we educate to bring up”. The Association of Catholic Schools Friends (SPSK) still develops and matures in its intense care of the young human, which is expressed in its educational curriculum. In this curriculum the axial place is taken by Gospel and the catholic pedagogy based on it, which extracts its inspiration from the reading of Vatican Council II. The SPSK educational curriculum rightly takes into consideration lots of educational entities, not only directly involved educators, but also parents and mostly students themselves.